JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA VIWANDA, BIASHARA, KILIMO NA MIFUGO

TAARIFA YA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI KWA MWAKA WA FEDHA 2024/2025 PAMOJA NA MAONI YA KAMATI KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA HIYO KWA MWAKA WA FEDHA 2025/2026

[Imetolewa chini ya Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023]

Ofisi ya Bunge,
S.L.P. 941,
DODOMA.

23 Mei, 2025

YALIYOMO

ORODHA YA VIELELEZO ii
SEHEMU YA KWANZA 1
1.0 UTANGULIZI 1
1.1 Maelezo ya Jumla 1
1.2 Msingi wa Uchambuzi na Uwasilishaji wa Taarifa Hii 2
1.3 Mawanda ya Uchambuzi na Taarifa 3
SEHEMU YA PILI 5
2.0 MAELEZO KAMILI KUHUSU UCHAMBUZI NA TATHMINI 5
2.1 Ufafanuzi wa Jumla 5
2.2 Utekelezaji wa Mpango na Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 5
2.3 Upatikanaji wa fedha za Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo 13
2.4 Uzingatiaji wa Ushauri wa Kamati 15
2.5 Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2025/2026 15
SEHEMU YA TATU 21
3.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI 21
3.1 Ufafanuzi wa Jumla 21
3.2 Maoni na Ushauri wa Jumla 21
3.3 Maoni na Ushauri Maalum Kisekta 23
SEHEMU YA NNE 31
4.0 HITIMISHO 31
3.4 Shukrani 31

ORODHA YA VIELELEZO

Kielelezo Na. 1: Makusanyo ya Maduhuli 2023/2024 6
Kielelezo Na. 2: Mwenendo na mtririko wa Fedha za Miradi ya Maendeleo kwa mwaka wa Fedha 2023/2024 7
Kielelezo Na. 3: Ulinganisho wa Bajeti iliyoidhinishwa kwa Sekta za Mifugo na Uvuvi na kiasi cha Fedha kilichopokelewa hadi Februari, 2024 13

TAARIFA YA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI KWA MWAKA WA FEDHA 2024/2025 PAMOJA NA MAONI YA KAMATI KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA HIYO KWA MWAKA WA FEDHA 2025/2026

SEHEMU YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI

1.1 Maelezo ya Jumla

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Viwanda, Biashara, Kilimo na Mifugo kuhusu Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025, pamoja na Maoni ya Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2025/2026.

Mheshimiwa Spika, Muundo wa Taarifa hii umezingatia masharti ya Kanuni ya 142 kuhusu muundo wa Taarifa yoyote ya Kamati inayowasilishwa Bungeni. Kwa msingi huo, Taarifa ninayoiwasilisha imegawanyika katika sehemu tatu zifuatazo: -

(i) Sehemu ya Kwanza inatoa maelezo ya jumla kuhusu Msingi wa Uchambuzi, Muundo wa taarifa na njia zilizotumika kutekeleza jukumu la kushughulikia bajeti hii;

(ii) Sehemu ya Pili inatoa maelezo kamili kuhusu uchambuzi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti kwa mwaka wa fedha 2024/2025 na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa fedha 2025/2026; na

(iii) Sehemu ya Tatu inabainisha Maoni na Ushauri kutokana na uchambuzi na kuhitimisha maudhui ya Taarifa hii.

1.2 Msingi wa Uchambuzi na Uwasilishaji wa Taarifa Hii

Mheshimiwa Spika, Msingi wa Uchambuzi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi ni Masharti ya Kanuni za Bunge. Kifungu cha 6(1)(c) kikisomwa kwa pamoja na Kifungu cha 7(1)(a) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Bunge, Toleo la Februari, 2023, kinaipa Kamati jukumu la kufanya uchambuzi wa Utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Ofisi hii.

Mheshimiwa Spika, Kanuni ya 117(1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, imeweka masharti yaliyoitaka Kamati kutembelea na kukagua Miradi ya Maendeleo iliyotengewa fedha katika Mwaka wa Fedha 2024/2025. Aidha, Masharti ya Kanuni ya 117 (2) ya Kanuni za Bunge, yaliitaka Kamati kuchambua Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka fedha 2024/2025 ili kulinganisha na Makadirio ya mapato na matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa mwaka wa fedha 2025/2026.

Mheshimiwa Spika, Kanuni ya 118(4) ya Kanuni za Kudumu za Bunge imeweka masharti yanayotaka Kamati za Kisekta kuchambua Taarifa za Utekelezaji na Makadirio ya Matumizi ya Wizara kabla ya kujadiliwa Bungeni. Kwa masharti hayo, shughuli ya Bunge kujadili hoja hii leo imestahili kutanguliwa na uchambuzi kwenye Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Viwanda, Biashara, Kilimo na Mifugo.

1.3 Mawanda ya Uchambuzi na Taarifa

Mheshimiwa Spika, Taarifa hii inahusu utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 pamoja na Maoni ya Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2025/2026.

Mheshimiwa Spika, Taarifa ya Utekelezaji na Makadirio ya Mapato na Matumizi iliyochambuliwa inagusa maeneo yafuatayo: -

(i) Hali ya jumla ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo;
(ii) Tathmini ya jumla ya utekelezaji wa majukumu ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025;
(iii) Uzingatiaji wa maoni na ushauri wa Kamati;
(iv) Tathmini ya Ukusanyaji wa maduhuli; na
(v) Upatikanaji wa fedha kutoka hazina.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilizingatia masharti ya Kanuni ya 117(2) iliyotaka matokeo ya uchambuzi wa utekelezaji wa bajeti yatumike kufanya ulinganisho na makadirio ya mapato

na matumizi kwa mwaka wa Fedha 2025/2026. Naomba kulihakikishia Bunge lako Tukufu kuwa uchambuzi huo uliiwezesha Kamati kupata masuala ya kuzingatia kuhusu hoja inayojadiliwa leo.

SEHEMU YA PILI

2.0 MATOKEO YA UCHAMBUZI NA TATHMINI

2.1 Ufafanuzi wa Jumla

Mheshimiwa Spika, sehemu hii inakusudia kujenga msingi wa ushauri wa Kamati kuhusiana na Hoja ya Waziri wa Mifugo na Uvuvi. Masuala yanayochambuliwa ni Taarifa za Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2025/2026.

2.2 Utekelezaji wa Mpango na Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025

Mheshimiwa Spika, tarehe 27 na 28 Machi, 2025 Kamati ilikutana na Waziri wa Mifugo na Uvuvi ili kupokea taarifa ya utekelezaji wa Mpango na Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025. Katika maelezo hayo Kamati ilibaini mambo mbalimbali kuhusu ukusanyaji wa maduhuli, utekelezaji wa majukumu, utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo na upatikanaji wa fedha kutoka Hazina.

2.2.1 Uchambuzi wa Makusanyo ya Maduhuli

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2024/2025, Wizara ya Mifugo na Uvuvi, **Fungu 99** ililenga kukusanya maduhuli ya jumla ya **Shilingi 69,105,000,000**. Hadi kufikia Februari, 2025 Wizara ilikuwa imekusanya jumla ya **Shilingi 42,657,490,976.16** sawa na **asilimia 62** ya lengo la makusanyo ya Mwaka wa Fedha 2024/2025.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilichambua maduhuli hayo ili kujiridhisha na juhudi za ukusanyaji wa maduhuli. Matokeo ya uchambuzi yanaonekana katika **Kielelezo Na. 1**.

Kielelezo Na. 1: Makusanyo ya Maduhuli 2024/2025

Fungu	Makadirio ya Makusanyo ya Maduhuli 2024/2025	Makusanyo ya Maduhuli hadi Kufikia Februari, 2025	Asilimia ya Makusanyo
Fungu 99 - Sekta ya Mifugo na Uvuvi	69,105,000,000.00	42,657,490,976.16	62

Chanzo: *Randama Fungu 99*

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa:-

(i) Jumla ya makusanyo ya maduhuli hadi kufikia Februari, 2024 yamefikia **asilimia 62** ya lengo la kukusanya shilingi **69,105,000,000.00;**

(ii) Sekta ya Mifugo imekusanya **shilingi 22,746,263,749.28** sawa na **asilimia 63** ya lengo la makusanyo; na

(iii) Sekta ya Uvuvi imekusanya **shilingi 19,911,227,226.88** sawa na asilimia **60.3** ya lengo la makusanyo.

Mheshimiwa Spika, tathmini ya ukusanyaji wa maduhuli inaonesha kuwa jitihada zaidi za ukusanyaji mapato zinahitajika ili kufikia lengo lililowekwa la ukusanyaji wa maduhuli.

2.2.2 Mwenendo na Mtiririko wa Fedha za Miradi ya Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025, Wizara ilitengewa kiasi cha **Shilingi 363,118,170,000.00** kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo fedha za ndani ni **Shilingi 242,078,803,000.00**; na Fedha za Nje ni **Shilingi 121,039,367,000.00.**

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kuwa hadi kufikia tarehe 28 Februari, 2025, Wizara ilipokea **asilimia 18.07** ya fedha iliyoidhinishwa na Bunge lako Tukufu. **(Kielelezo Na. 2).**

Kielelezo Na. 2: Mwenendo na mtririko wa Fedha za Miradi ya Maendeleo kwa mwaka wa Fedha 2024/2025

MTIRIRIKO WA FEDHA ZA MIRADI YA MAENDELEO HADI FEBRUARI, 2025			
MIRADI	**Fedha Iliyotengwa kwa Mwaka 2024/2025**	**Fedha Iliyopokelewa hadi Kufikia Februari, 2025**	**Asilimia ya Fedha zilizopokelewa**
Fedha za Ndani	242,078,803,000.00	65,641,025,571.57	27
Fedha za Nje	121,039,367,000.00	1,480,000,000.00	1.2
Jumla	**363,118,170,000.00**	**65,641,025,571.57**	**18.07**

Mheshimiwa Spika, Kwa mwenendo huu wa upatikanaji wa fedha za miradi ya maendeleo, ni wazi kuwa utekelezaji wa miradi iliyopangwa na Serikali kupitia Wizara hii haiwezi kufikiwa. Hali hii inaweza kusababisha Sekta ya Mifugo na Uvuvi kutochangia ipasavyo katika Pato la Taifa, hivyo, kutoshiriki katika malengo ya Serikali

ya kukuza ajira na kupunguza umasikini miongoni wa Watanzania kupitia Sekta hizi. Vile vile, ucheleweshaji wa miradi unasababisha ongezeko la gharama hivyo kuongeza mzigo kwa Serikali ya kukamilisha miradi kwa gharama kubwa tofauti na ilivyokusudiwa.

2.2.3 Ziara za Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo iliyotengewa Fedha kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025

Mheshimwa Spika, kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 117 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati ilifanya ziara katika mikoa miwili (2) ya Geita na Dodoma na kukagua baadhi ya miradi inayotekelezwa na Serikali kupitia Wizara ya Mifugo na Uvuvi. Miradi hiyo ni: -

(i) Mradi wa Ujenzi wa soko la Samaki - Mwalo wa Chato Beach (**Mradi Na. 4486**);
(ii) Mradi wa Ujenzi wa Ghala la Kuhifadhia Malisho ya Mifugo Mpwapwa, Dodoma. (**Mradi Na. 4486**); na
(iii) Mradi wa Ujenzi wa Jengo la Ofisi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi, Mtumba, Dodoma (**Mradi Na. 4486**);

2.2.4 Mradi wa Ujenzi wa soko la Samaki - Mwalo wa Chato Beach (Mradi Na. 4486);

Mheshimiwa Spika, Mradi wa Ujenzi wa soko la Samaki - Mwalo wa Chato Beach ulioko Mkoani Geita (**Mradi Na. 4486**), una thamani ya **Shilingi 1,763,876,493.** Mradi huu

unalenga Kupunguza upotevu wa mazao ya uvuvi kutoka asilimia 50 hadi 10, kuongeza fursa za ajira, kuongeza kipato kwa wananchi wa Chato na Taifa kwa ujumla pamoja na kukuza biashara ya mazao ya uvuvi. Aidha, utekelezaji wa mradi huo umefikia **asilimia 91** na unategemewa kukamilika tarehe 30 Julai, 2025.

Mheshimiwa Spika, pamoja na hatua nzuri ya utekelezaji wa mradi huu, Kamati inashauri kuwa, eneo lote la mradi lijengewe uzio ili kudhibiti wizi na uharibifu. Pia Serikali kwa kushirikiana na Halmashauri wahakikishe mradi huu unalindwa na kutumika ipasavyo ili kuleta tija iliyokusudiwa.

2.2.5 Mradi wa Ujenzi wa Ghala la Kuhifadhia Malisho ya Mifugo Mpwapwa, Dodoma (Mradi Na. 4486).

Mheshimiwa Spika, Mradi huu ambao umekamilika kwa asilimia 100 na umeanza kutumika ulitengewa jumla ya **Shilingi 219,717,404.20.**

Mheshimiwa Spika, Uwekezaji huu ni muhimu kwa kuwa utaimarisha upatikanaji wa malisho kwa wafugaji hasa katika kipindi cha kiangazi. Pia utachangia katika kuleta tija ya uzalishaji wa mifugo na mazao yake pamoja na kupunguza migogoro baina ya wakulima na wafugaji.

2.2.6 Mradi wa Ujenzi wa Jengo la Ofisi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi, Mtumba, Dodoma (Mradi Na. 4486);

Mheshimiwa Spika, Mradi huo una gharama ya jumla ya **shilingi 24,982,137,132.45** ambapo kati ya fedha hizo, **shilingi 23,239,197,332.51** ni gharama ya Mkandarasi na **shilingi 1,742,939,799.94** ni gharama ya Mshauri elekezi. Utekelezaji wa mradi huu umefikia **asilimia 93**. Hadi sasa Mkandarasi amelipwa **shilingi 18,149,165,703.84** sawa na **asilimia 78.1** ya gharama kwa mujibu wa Mkataba wa ujenzi.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kutekeleza mradi huu, kwani ukikamilika utaboresha mazingira ya kazi kwa watumishi wa Wizara ya Mifugo na Uvuvi pamoja na kuongeza ufanisi katika kuwahudumia wadau.

Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo umebainisha mambo yafuatayo:-

(a) **Mradi wa Ujenzi wa soko la Samaki - Mwalo wa Chato Beach (Mradi Na. 4486);**

(i) Eneo lote la mradi halina uzio hali inayoweza kupelekea uharibifu wa miundombinu pamoja na wizi wa bidhaa;

(ii) Mradi huu ni muhimu katika kuimarisha Sekta ya Uvuvi hasa kupunguza uharibifu wa mazao ya Uvuvi baada

ya kuvuliwa kutoka asilimia 50 hadi 10 na kuhamasisha shughuli za uvuvi katika eneo la Wilaya ya Chato;

(iii) Mradi utaongeza fursa za ajira, kuongeza kipato cha mwananchi mmoja mmoja na Taifa kwa ujumla pia utasaidia kukuza biashara ya mazao ya uvuvi; na

(iv) Mradi utasaidia kutoa fursa kwa wafugaji samaki kuhifadhi na kuuza mazao yao katika viwango vya ubora na usalama na kuhakikisha uwepo wa soko la uhakika.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kuwa ni dhahiri lengo la Mradi ni kuimarisha Sekta ya Uvuvi na kukuza biashara ya Mazao ya Uvuvi nchini, hali itakayopelekea kuinua Maisha ya wavuvi na kukuza Pato la Taifa. Kamati ina maoni kwamba, fedha za ukamilishaji wa mradi huu zitolewe ili utekelezaji wake ukamilike kwa **asilimia 100**.

(b) **Mradi wa Ujenzi wa Ghala la Kuhifadhia Malisho ya Mifugo Mpwapwa, Dodoma. (Mradi Na. 4486);**

(i) Shamba la Malisho ya Mifugo Mpwapwa linakabiliwa na ukosefu wa mitambo ya kuvunia majani, ikiwemo trekta na mashine ya kukatia na kufunga majani (*Moe*) hali inayokwamisha ufanisi wa uvunaji wa malisho;

(ii) Shamba linakabiliwa na hatari ya kuungua na moto kutokana na kutokuwa na uzio na vidhibiti moto;

(iii) Shamba halina miundombinu ya umwagiliaji hali inayopelekea kuzalisha chini ya kiwango kwa kutegemea mvua;

(iv) Ghala halina vichanja vya kusaidia majani yanayohifadhiwa yasilowane endapo maji yataingia ghalani; na

(v) Shamba halina Hati Miliki ya Ardhi, hali inayoweza kuibua mgogoro wa ardhi.

Mheshimiwa Spika, kwa mwenendo huo wa utekelezaji wa mradi huu, ni vigumu kufikia lengo la kuzalisha na kuhifadhi malisho ya mifugo ikiwa changamoto zilizojitokeza hazitatatuliwa mapema.

(c) **Mradi wa Ujenzi wa Jengo la Ofisi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi, Mtumba, Dodoma (Mradi Na. 4486);**

Mheshimiwa Spika, Kamati imeridhishwa na utekelezaji wa mradi huu ambao utaleta tija kubwa kwa watumishi watakaofanya shughuli zao katika ofisi hizo. Kwa sasa Watumishi hao wametawanyika katika maeneo tofauti tofauti hali inayochelewesha na kukwamisha kufanya kazi kwa ufanisi. Aidha, mradi huu utanufaisha wadau watakaopata huduma mbalimbali katika Sekta za Mifugo na Uvuvi kwa kupata huduma katika jengo moja;

2.3 Upatikanaji wa fedha za Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 Wizara ya Mifugo na Uvuvi **(Fungu 99)** ilitengewa jumla ya **Shilingi 97,215,432,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na shilingi **363,118,170,000.00** kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo kama ilivyofafanuliwa kwenye **Kielelezo Na. 3**.

Kielelezo Na. 3: Ulinganisho wa Bajeti iliyoidhinishwa na kiasi cha Fedha kilichopokelewa hadi Februari, 2025

UPATIKANAJI WA FEDHA ZA MATUMIZI YA KAWAIDA NA MAENDELEO FUNGU (99) HADI FEBRUARI, 2025				
Maelezo		**Fedha Iliyotengwa kwa Mwaka 2024/2025**	**Fedha Iliyopokelewa hadi Kufikia Februari, 2025**	**Asilimia ya Fedha zilizopokelewa**
Matumizi ya Kawaida	Mishahara	44,847,492,000	25,511,132,878.93	*56.88*
	(OC)	52,367,940,000	14,815,033,447.57	28.29
Jumla Ndogo		97,215,432,000	40,326,166,326.5	41.48
Maendeleo	*Fedha za ndani*	242,078,803,000	65,641,025,571.57	27
	Fedha za nje	121,039,367,000	1,480,000,000.00	1.2
Jumla Ndogo		**363,118,170,000**	**65,641,025,571.57**	**18.07**
JUMLA KUU		**460,333,602,000**	**105,967,191,898.07**	***23.2***

Chanzo: Uchambuzi wa Randama ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi - Fungu 99

Mheshimiwa Spika, matokeo ya uchambuzi yanaonesha kuwa:-

(i) Hadi kufikia mwezi Februari, 2025 Wizara ilipokea **asilimia 23.2** ya Bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kwa Matumizi ya Kawaida na utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo;

Mheshimiwa Spika, kwa mwenendo huo wa upatikanaji wa fedha, kwa Wizara hii yenye Sekta mbili yaani Sekta ya Mifugo na Uvuvi haitarajiwi kukamilisha majukumu yake yaliyopangwa kwa mwaka wa fedha 2024/2025. Aidha, pamoja na kuwa mwenendo wa jumla unaonesha hali ngumu ya upatikanaji wa fedha, Sekta ya **Mifugo** imekabiliwa na hali ngumu zaidi ikilinganishwa na Sekta ya **Uvuvi**.

Mheshimiwa Spika, hali hiyo inadhoofisha mchango wa Sekta hizo katika Uchumi wa Taifa. Vile vile inaathiri ustawi wa watu ambao shughuli zao za uchumi zinategemea Sekta ya Mifugo na Uvuvi. Kamati ina maoni kuwa ni vema Serikali ihakikishe kuwa fedha zilizobaki kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya Sekta hizo zinapatikana kabla ya mwisho wa mwaka wa fedha.

Mheshimiwa Spika, kutokana na takwimu hizo, Kamati inashauri, fedha zilizoidhinishwa na Bunge zitolewe kwa wakati ili utekelezaji wa majukumu ya Wizara hiyo ufanyike kwa ufanisi na kuleta tija iliyokusudiwa.

2.4 Uzingatiaji wa Ushauri wa Kamati

Mheshimiwa Spika, wakati wa kupitia na kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025, Kamati ilishauri kuhusu mambo mbalimbali. Naomba kulijulisha Bunge lako Tukufu kuwa, Taarifa ya Mtoa hoja ilionesha kwamba, Serikali imezingatia sehemu kubwa ya Ushauri ambao utekelezaji wake uko katika hatua mbalimbali.

Mhehimiwa Spika Kamati inashauri SERIKALI kuendelea kutekeleza na kukamilisha ushauri unaotolewa na Kamati.

2.5 Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2025/2026

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2025/2026, Wizara ya Mifugo na Uvuvi - **Fungu 99** imekadiriwa kukusanya maduhuli na kutengewa Bajeti ya Matumizi ya Kawaida na Matumizi ya Maendeleo. Naomba kulijulisha Bunge lako Tukufu kuwa, Kamati ilifanya uchambuzi kwa kulinganisha Bajeti ya mwaka wa fedha 2024/2025 na 2025/2026 kama ifuatavyo: -

2.5.1 Makadirio ya Maduhuli

Mheshimiwa Spika, Kamati ilijulishwa Makadirio ya Maduhuli yaliyopangwa na Wizara ya Mifugo na Uvuvi - **Fungu 99.** Ili kujenga msingi wa maoni na ushauri kuhusu Maduhuli. Kamati ilichambua maduhuli hayo kwa

kuzingatia uzoefu wa makusanyo kwa mwaka wa fedha unaokwisha. Matokeo ya uchambuzi huo ni kama ifuatavyo:-

(i) Makadirio ya makusanyo ya maduhuli ya Wizara hii yameongezeka kwa **asilimia 7.24** ikilinganishwa na lengo la makusanyo kwa Mwaka wa Fedha wa 2024/2025; na

(ii) Kutokana na mwenendo wa ukusanyaji wa maduhuli kwa mwaka wa fedha 2024/2025 kufikia **asilimia 54.5** huku muda halisi wa utekelezaji wa bajeti ukiwa umefikia **asilimia 66**, ni vigumu kufikia lengo la makusanyo lililowekwa kwa mwaka wa fedha 2025/2026 kwa kuzingatia uzoefu wa makusanyo ya mwaka uliotangulia.

Mheshimiwa Spika, kwa kawaida makadirio ya jumla ya bajeti ya nchi, huzingatia makadirio ya makusanyo kwa Sekta moja moja. Uwekaji wa lengo la makusanyo usiozingatia uhalisia unaweza kuathiri uhalisia wa bajeti ya matumizi. Kwa msingi huo Kamati ina maoni kuwa, ni vizuri kila Sekta inapokadiria ukusanyaji wa maduhuli izingatie uhalisia.

2.5.2 Makadirio ya Matumizi ya Kawaida

Mheshimiwa Spika, ili kufanikisha majukumu ya Wizara, makadirio ya Bajeti kwa ajili ya mishahara na matumizi mengineyo ni jambo muhimu. Hivyo, Kamati ilichambua

makadirio ya Matumizi ya **Fungu 99** – Wizara ya Mifugo na Uvuvi. Matokeo ya uchambuzi ni kama ifuatavyo:-

(i) Makadirio yameongezeka kwa **asilimia 3.26** ukilinganisha na mwaka unaoisha; na

(ii) Kutokana na uzoefu wa upatikanaji wa fedha wa Wizara hii kwa mwaka wa fedha unaokwisha, kiasi cha fedha kinachokadiriwa kwa matumizi ya kawaida kwa mwaka wa fedha wa 2025/2026 kinaweza kisipatikane kama inavyoombwa.

Mheshimiwa Spika, Ilani ya Chama cha Mapinduzi (CCM) kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2020 aya ya 40 (uk 48 Mifugo) na aya ya 43 (uk54 Uvuvi) imeeleza kuwa bajeti ya Wizara hii inapaswa kuendelea kuongezwa kwa kuwa, Ilani ilitambua umuhimu wa kuongeza tija katika ufugaji wa kisasa na uvuvi kwa ajili ya kuchochea maendeleo ya kiuchumi. Hata hivyo, uchambuzi umeonesha tofauti na matarajio hayo ya Ilani. Ni maoni ya Kamati kuwa, Sekta ya Mifugo na Uvuvi zinapaswa kupewa kipaumbele katika bajeti kwa kutoa fedha zote kama zilivyoidhinishwa na Bunge.

2.5.3 Makadirio ya Matumizi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, uendelezaji wa Sekta ya Mifugo na Uvuvi kwa kiasi kikubwa unategemea bajeti inayopangwa kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo chini ya sekta hizo. Kwa madhumuni ya kupata mwelekeo katika Sekta hizo, Kamati ilichambua makadirio ya

bajeti ya miradi ya maendeleo na kubaini mambo yafuatayo:-

(i) Makadirio ya Bajeti ya Maendeleo kwa mwaka wa fedha 2025/2026 yameongezeka kwa **asilimia 1.67** ikilinganishwa na mwaka 2024/2025;

(ii) Utegemezi wa vyanzo vya nje kwa bajeti ya maendeleo katika Wizara hii umeongezeka kwa **asilimia 15.5** ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2024/2025. Katika mwaka wa fedha unaoisha **asilimia 33** ya bajeti ya maendeleo ilikuwa ni fedha za nje ikilinganishwa na **asilimia 38** kwa mwaka 2025/2026;

(iii) Pamoja na bajeti ya fedha za miradi kutoka nje kuongezeka kwa **asilimia 21.57** kwa mwaka wa fedha 2025/2026, ongezeko hilo haliendani na uhalisia uliojitokeza katika utekelezaji wa bajeti ya maendeleo ya mwaka wa fedha wa 2024/2025. Sekta ya Mifugo na Uvuvi ilipokea **asilimia 1.2** tu ya makadirio ya fedha za nje kwa mwaka huo; na

(iv) Uzoefu wa jumla wa upatikanaji wa fedha za maendeleo katika mwaka wa fedha unaoisha ulionesha kuwa, katika kipindi cha utekelezaji cha **asilimia 66,** Wizara ilipata fedha za maendeleo kwa **asilimia 18.48** tu ya makadirio. Hali hiyo inaashiria kuwa ongezeko la bajeti kwa **asilimia 3.26** linaweza lisiwe na uhalisia.

Mheshimiwa Spika, kwa matokeo hayo, makadirio ya matumizi kwa ajili ya miradi ya maendeleo yana sura ya kuongeza ufanisi katika Sekta hizo. Hata hivyo, iwapo changamoto za upatikanaji wa fedha zilizojitokeza katika mwaka wa fedha ulioisha hazitapatiwa ufumbuzi, makadirio haya yanaweza yasiwe na tija. Kamati ina maoni kuwa, upo umuhimu wa Serikali kuongeza mkazo katika upatikanaji wa fedha za miradi ya maendeleo katika Sekta hizi.

2.5.4 Maeneo ya kipaumbele kwa mwaka 2025/2026

Mheshimiwa Spika, ili kubaini matokeo ya bajeti inayojadiliwa Fungu 99, Kamati ilifanya mapitio ya maeneo ya vipaumbele katika bajeti ya Mifugo na Uvuvi. Kutokana na mapitio hayo Kamati ilibaini kuwa:-

(i) Maeneo yote ya vipaumbele yaliyobainishwa na Wizara yanaendana na mwelekeo wa nchi na mahitaji ya jamii;

(ii) Iwapo vipaumbele hivyo vitazingatiwa ipasavyo, Sekta ya Mifugo na Sekta ya Uvuvi zitaongeza mchango katika Uchumi wa Taifa, kuchochea maendeleo ya nchi na kukuza ustawi wa watu nchini; na

(iii) Iwapo upatikanaji wa fedha zitakazoidhinishwa kutokana na makadirio hayo utakuwa wa kusuasua, vipaumbele hivyo vitabaki na mwonekano unaovutia lakini usiokuwa na tija.

Mheshimiwa Spika, kwa vipaumbele hivyo, Wizara ya Mifugo na Uvuvi inastahili pongezi kwa nia yake njema ya kuboresha Sekta hizo. Aidha, Serikali kwa ujumla wake inahitaji kuzingatia umuhimu wa vipaumbele hivyo ili kuboresha zaidi Sekta za Mifugo na Uvuvi kwa lengo la kuongeza mchango wake katika Uchumi wa nchi. Kwa msingi huo, Kamati inasisitiza kusimamia hali ya upatikanaji wa fedha zinazoombwa wakati wa utekelezaji wa miradi ili kuongeza mchango wa Sekta hizo katika pato la Taifa.

SEHEMU YA TATU

3.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

3.1 Ufafanuzi wa Jumla

Mheshimiwa Spika, madhumuni ya uchambuzi uliofanywa na Kamati ni kuliwezesha Bunge lako Tukufu kujadili Makadirio ya mapato na matumizi ya Wizara hii kwa manufaa ya Taifa letu. Ili kufanikisha lengo hilo, Kamati imezingatia matokeo ya uchambuzi na tathmini na kutoa maoni na ushauri kwa namna mbili; ya kwanza ni maoni na ushauri wa jumla kwa Serikali na ya pili ni maoni na ushauri kwa kila Sekta.

3.2 Maoni na Ushauri wa Jumla

Mheshimiwa Spika, maoni na ushauri katika sehemu hii, unatokana na kuzingatia vipaumbele vilivyobainishwa na Wizara kwa kulinganisha hali halisi ya Sekta. Kwa msingi huo Kamati ina maoni kama ifuatavyo:-

(a) Ufinyu wa Bajeti na upatikanaji hafifu wa fedha zinazoidhinishwa na Bunge kunapelekea Sekta za Mifugo na Uvuvi kushindwa kutekeleza miradi kwa ufanisi. Kamati inaishauri Serikali kuongeza bajeti kwa Sekta hizi, na fedha yote inayoidhinishwa na Bunge itolewe kwa wakati.

(b) Uhaba wa malighafi katika viwanda vya kusindika na kuchakata mazao ya mifugo na uvuvi kunasababisha

viwanda vingi kufanyakazi kwa kusuasua na vingine kufungwa na hivyo kuathiri fursa za ajira na kutochangia katika Pato la Taifa. Kamati inaishauri Serikali kuendelea kutoa elimu kuhusu ufugaji wa kisasa wa Samaki katika vizimba ili kupata malighafi za kutosha kulisha viwanda vya samaki.

(c) Changamoto ya utoroshwaji wa mifugo na mazao ya uvuvi kwenda nje ya mipaka ya Tanzania na uingizwaji wa zana haramu za uvuvi katika Maziwa Makuu na Bahari, unachangia nchi kutonufaika ipasavyo na rasilimali hizo. Kamati inaishauri Serikali:-

   (i) Kuimarisha doria za mara kwa mara katika vituo vyote vya mipakani ili kudhibiti utoroshwaji na uingizwaji wa mifugo, mazao ya mifugo na Uvuvi, bila kulipia tozo; na

   (ii) Kupunguza ushuru unaotozwa minadani na katika shughuli za uvuvi ambao ndio chanzo kikuu cha utoroshwaji wa rasilimali hizo.

(d) Wingi wa Tozo katika Sekta za Mifugo na Uvuvi unakwamisha ukuaji wa maendeleo ya Sekta hizo nchini na kusababisha maisha ya wafugaji na wavuvi kuendelea kuwa duni. Kamati inaishauri Serikali ifanye mapitio ya tozo hizo ili kuziboresha na kupunguza usumbufu na kero kwa Wafugaji na Wavuvi.

(e) Kukosekana kwa Taasisi mahsusi za Usimamizi wa Utekelezaji wa Miradi chini ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi, ni jambo linalochangia kuzorota kwa ufanisi wa Sekta hizo. Aidha, hali hiyo inapunguza mchango wa Sekta za Mifugo na Uvuvi katika pato la Taifa, ustawi wa watu na maendeleo kwa ujumla. Ili kukabiliana na changamoto hiyo, Kamati inaishauri Serikali iharakishe kukamilisha taratibu za uanzishwaji wa Mamlaka ya Mifugo na Mamlaka ya Uvuvi.

(f) Uhaba wa Maafisa Ugani katika Sekta za Mifugo na Uvuvi unazorotesha jitihada za wafugaji na wavuvi kujikwamua katika umaskini na kulikosesha Taifa mapato. Kamati inaishauri Serikali:-

(i) Kuendelea kuajiri wataalam wakutosha ili kukidhi mahitaji ya huduma za ugani;
(ii) Kuwapa mafunzo ya mara kwa mara Maafisa ugani wa Mifugo na Uvuvi ili kuwaongezea utaalamu wa kuhudumia Sekta hizi; na
(iii) Wataalamu waliopo wasambazwe kwenye maeneo husika ya uzalishaji.

3.3 Maoni na Ushauri Kisekta

Mheshimiwa Spika, ili kuliwezesha Bunge kutimiza jukumu lake la kuishauri Serikali, Kamati imezingatia tathmini ya jumla ya kila Sekta chini ya Wizara hii na kuilinganisha na hali halisi.

Aidha, matokeo ya tathmini hiyo yanaisukuma Kamati kutoa maoni na ushauri kama ifuatavyo:-

3.3.1 Sekta ya Mifugo

Mheshimiwa Spika, Katika Sekta ya Mifugo Kamati ina maoni na ushauri kama ifuatavyo:-

(a) Tatizo la utoroshwaji wa mifugo kwa njia za panya limekuwa likiongezeka jambo ambalo linachangia:-

(i) Serikali kukosa mapato yanayotokana na biashara ya mifugo;

(ii) Viwanda vya nyama hapa nchini kukosa malighafi ya kutosha ili viweze kuchakata nyama kulingana na uwezo wa kiwanda; na

(iii) Wananchi kukosa ajira zinazotokana na mnyororo mzima wa thamani.

Kamati inaishauri Serikali, kuweka mikakati ya kumaliza tatizo hili kwa kuweka ulinzi madhubuti kwenye maeneo yote ya mipakani nchini na wanaokamatwa kwa kutorosha mifugo wachukuliwe hatua kali za kisheria.

(b) Uhaba wa malisho hasa kipindi cha ukame unaathiri mifugo na kusababisha Wafugaji walazimike kutafuta malisho kwa kuhamahama. Hali hii inachangia kupoteza ubora wa mifugo, kuongeza migogoro baina ya wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi na

kusababisha uharibifu wa mazingira. Ili kukabiliana na changamoto hiyo, Kamati inaishauri Serikali kwamba:-

(i) Ihakikishe vituo vyote vya TALIRI vinakuwa na mashamba ya kuzalisha chakula cha mifugo na maghala ya kuhifadhia baada ya mavuno. Aidha uzalishaji uzingatie zaidi katika kuzalisha mbegu za kutosha za malisho;
(ii) Miundombinu ya mashamba ya mbegu na malisho iboreshwe ili kuongeza tija katika uzalishaji. Aidha, barabara zinazofika kwenye mashamba ya mbegu na malisho ziboreshwe ili ziweze kupitika wakati wote;
(iii) Serikali ijenge miundombinu ya umwagiliaji, ili kuhamasisha na kuongeza uzalishaji wa malisho hasa kipindi cha kiangazi; na
(iv) Serikali iisimamie TALIRI ili ianzishe mashamba ya malisho katika Wilaya za Kifugaji. Aidha mashamba ya malisho ambayo yametelekezwa yafufuliwe.

(c) Changamoto ya magonjwa ya mifugo yanayoathiri biashara ya mifugo na mazao yake na kukosekana kwa mfumo rasmi wa utambuzi na ufuatiliaji wa mifugo kunadidimiza sekta hii, hivyo kupelekea kutochangia ipasavyo kwenye Pato la Taifa. Kamati inaishauri Serikali kuharakisha utekelezaji wa kampeni ya kitaifa ya chanjo ili kuongeza ubora wa mifugo na mazao yake.

(d) Utitiri wa tozo, kodi na ushuru wa mamlaka na wakala mbalimbali za Serikali na gharama nyingine za ukaguzi unaotozwa kwenye maziwa yanayochakatwa nchini unasababisha wananchi wengi kushindwa kutumia bidhaa hiyo kutokana na kuuzwa kwa bei kubwa. Kamati inashauri kuwa:-

(i) Serikali ipunguze utitiri wa kodi, tozo na ushuru unaotozwa kwenye bidhaa za maziwa yaliyochakatwa nchini, aidha iondoe ushuru unaotozwa kwa bidhaa za maziwa zinazopelekwa Zanzibar kutoka Tanzania Bara; na

(ii) Ili kuweka ushindani wa soko katika maziwa na bidhaa zinazotokana na maziwa nchini, Serikali ihakikishe inafanya mapitio ya kodi pamoja na kuongeza ushuru katika maziwa na bidhaa za maziwa kutoka nje ya nchi ili kuwalinda wazalishaji wa ndani.

3.3.2 Sekta ya Uvuvi

Mheshimiwa Spika, katika Sekta ya Uvuvi Kamati inashauri yafuatayo:-

(a) Wingi wa Magugu maji ndani ya Maziwa mengi nchini likiwemo Ziwa Victoria licha ya kukwamisha shughuli za usafirishaji wa abiria pia huzuia shughuli za uvuvi, na hupunguza upatikanaji wa Samaki. Kamati inaishauri Serikali kuweka mkakati wa

haraka wa kumaliza tatizo hili ambalo linachangia uhaba wa Samaki.

(b) Sehemu kubwa ya mapato yatokanayo na uvuvi wa Bahari Kuu yanapotea kutokana na ukosefu wa nyenzo za uvuvi katika eneo hilo. Aidha, uwepo wa meli za kigeni zinazovua kunapelekea nchi kukosa mapato. Ili kukabiliana na changamoto hiyo Kamati inashauri kwamba:-

(i) Serikali ikamilishe mchakato wa kununua meli nne za uvuvi na mbili za doria ili zisaidie kufanya uvuvi na doria kwenye eneo la bahari kuu na kuongeza mapato ya nchi; na

(ii) Ufanyike ukaguzi wa mara kwa mara kwa meli za kigeni zinazovua katika eneo la bahari kuu ili kujua kiasi na aina ya samaki wanaovuliwa.

(c) Uhaba wa Samaki katika Bahari, Maziwa, Mabwawa na mito unasababishwa kwa kiasi kikubwa na Uvuvi Haramu ambao unaathiri mazalia na biashara ya Samaki nchini. Ili kukabiliana na changamoto hii, Kamati inashauri Serikali iwahamasishe wadau na Sekta binafsi kushiriki katika udhibiti wa uvuvi na biashara haramu ya samaki. Aidha, wanaojihusisha na uvuvi haramu wachukuliwe hatua kali za kisheria; na

(d) Upotevu wa mazao ya uvuvi baada ya kuvunwa (*Post - harvest losses*), unaokadiriwa kufikia asilimia 30 hadi 40 hususan katika maeneo ya vijijini umesababisha Sekta hii kutochangia ipasavyo katika Pato la Taifa tofauti na ukubwa wake. Kamati inaishauri Serikali kujenga masoko katika mialo yote nchini, ili kutoa fursa kwa wafugaji samaki kuhifadhi na kuuza mazao yao kwa viwango vya ubora, usalama na kuhakikisha uwepo wa soko la uhakika.

(e) Mazingira magumu, wingi wa tozo na ushuru katika viwanda vya usindikaji wa mazao ya uvuvi kunaathiri mchango wa sekta katika pato la Taifa, Kamati inashauri Serikali:-

(i) Ifanye mapitio ya tozo na kuweka mazingira mazuri ya biashara katika viwanda vya usindikaji wa mazao hayo ili kuboresha mazingira ya biashara katika sekta ya uvuvi na kuongeza mchango wa sekta hiyo katika pato la Taifa; na

(ii) Ihamasishe Sekta binafsi kuwekeza katika viwanda vya usindikaji mazao ya uvuvi katika maeneo yenye uhitaji.

(f) Uhaba wa vifaranga bora na vyakula vya samaki vyenye ubora, vinachangia udumavu wa samaki wanaofugwa. Kamati inaishauri Serikali:-

(i) Kuimarisha vituo vya kuzalisha vifaranga kwa kuboresha vitotoleshi na samaki wazazi ili kuzalisha vifaranga bora na vya kutosha;
(ii) Kuendelea kuhamasisha sekta binafsi kuwekeza kwenye uzalishaji wa vifaranga vyenye ubora; na
(iii) Kuwekeza kwenye viwanda vya kuzalisha vyakula bora vya Samaki kwenye maeneo mengi nchini ili kuhamasisha ufugaji wa samaki.

(g) Nyavu aina ya makila (*Gillnets*) maarufu kama Filimayaa ambazo zinatumiwa katika Ziwa Tanganyika husababisha Samaki na dagaa kuoza katika muda mfupi. Kamati inaishauri Serikali:-

(i) Ifanye ukaguzi wa mara kwa mara katika viwanda vinavyozalisha nyavu nchini na kuchukua hatua dhidi ya viwanda vinavyozalisha nyavu zisizozingatia viwango na sifa katika kulinda uvuvi endelevu na ubora wa Samaki na mazao yake;

(ii) Ihakikishe inafanya ukaguzi wa mara kwa mara wa nyavu zinazotoka nje ya nchi na kuchukua hatua stahiki kabla hazijfika sokoni au kwa wavuvi; na

(iii) Itoe elimu kwa wavuvi katika Ziwa Tanganyika na maeneo mengine nchini ili kupunguza madhara ya kutumia nyavu zisizokidhi ubora.

SEHEMU YA NNE

4.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, Sekta za mifugo na uvuvi ni sekta za uzalishaji zikichangia katika pato la Taifa, Kamati inaisisitiza Serikali kuendelea kutoa kipaumbele katika sekta hizi kwa kuhakikisha inaipatia fedha zote kama zilizoidhinishwa na Bunge ili Wizara hii iweze kufikia malengo yake na kuongeza mchango wa Sekta hizi katika Uchumi wa Taifa letu.

4.1 Shukrani

Mheshimiwa Spika, naomba kutumia fursa hii kuwashukuru kwa dhati Wajumbe wa Kamati ya Bunge ya Viwanda, Biashara, Kilimo na Mifugo, kwa ushirikiano na jinsi walivyojitoa kikamilifu katika kipindi chote cha uchambuzi wa bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi. Kutokana na umuhimu wao, natamani kuwatambua kwa kuwataja majina yao, lakini kwa kuzingatia ufinyu wa muda, naomba majina yao yaingizwe katika Kumbukumbu za Taarifa Rasmi za Bunge (*Hansard*). Majina ya Wajumbe hao ni haya yafuatayo:-

1. Mhe. Deodatus Phillip Mwanyika, Mb - **Mwenyekiti**
2. Mhe. Mariam Ditopile Mzuzuri, Mb, - **Makamu Mwenyekiti**
3. Mhe. Job Yustino Ndugai, Mb
4. Mhe. Salma Rashid Kikwete, Mb

5. Mhe. Prof. Sospeter Mwijarubi Muhongo, Mb
6. Mhe. Dkt. Christine Ishengoma, Mb
7. Mhe. Khadija Hassan Aboud, Mb
8. Mhe. Kunti Yusuph Majala, Mb
9. Mhe. Tauhida Cassian Galos, Mb
10. Mhe. Dkt. Medard Matogolo Kalemani, Mb
11. Mhe. Antipas Zeno Mgungusi, Mb
12. Mhe. Daud Silanga Njalu, Mb
13. Mhe. Eng. Ezra John Chiwelesa, Mb
14. Mhe. Francis Isack Mtinga, Mb
15. Mhe. Lucy John Sabu, Mb
16. Mhe. Ng'wasi Damas Kamani, Mb
17. Mhe. Prof. Patrick Alois Ndakidemi, Mb
18. Mhe. Abdulaziz Mohamed Abood, Mb
19. Mhe. Janejelly James Ntate, Mb
20. Mhe. Yustina Arcadius Rahhi, Mb
21. Mhe. Toufiq Salim Turky, Mb
22. Mhe. Atupele Fredy Mwakibete, Mb
23. Mhe. Pauline Philipo Gekul, Mb
24. Mhe. Mohamed Said Issa, Mb

Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kumshukuru Waziri wa Mifugo na Uvuvi - Mhe. Dkt. Ashatu Kijaji (Mb) na Naibu Waziri - Mheshimiwa Alexander Mnyeti (Mb), kwa ushirikiano mkubwa kwa Kamati ambao umechangia kuiwezesha kutekeleza majukumu yake.

Nawashukuru pia Watendaji wote wa Wizara ya Mifugo na Uvuvi na Taasisi zilizo yake wakiongozwa na Katibu Mkuu - Prof. Riziki Shemdoe, kwa ushirikiano walioutoa kwa Kamati kwa kuhakikisha Sekta za Mifugo na Uvuvi zinakuwa endelevu na zenye tija.

Mheshimiwa Spika, kwa namna ya pekee, namshukuru Katibu wa Bunge - Ndg. Baraka Ildephonce Leonard, kwa kuwaongoza vyema Watumishi wa Ofisi ya Bunge katika uratibu na usimamizi wa shughuli za Kamati na Bunge kwa ujumla hadi kukamilika kwa taarifa hii.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo, sasa naliomba Bunge lako Tukufu likubali kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi, kwa Mwaka wa Fedha 2025/2026, kama yalivyowasilishwa na mtoa hoja muda mfupi uliopita.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja.

Mhe. Deodatus Phillip Mwanyika

MWENYEKITI

KAMATI YA BUNGE YA VIWANDA, BIASHARA, KILIMO NA MIFUGO

23 MEI, 2025